

Studimi i sektorit të Produkteve Pyjore Jo-Drusore (PPJD) dhe Bimëve Mjekësore dhe Aromatike

Viti 2020

Përmbajta

1.	HYRJE.....	3
2.	SFOND	3
3.	ZHVILLIMI I SEKTORIT TË PPJD DHE BMA	3
4.	METODOLLOJIA.....	4
5.	REZULTATET	5
5.1.	Punësimi në sektorin PPJD & BMA.....	5
5.2.	Struktura e bizneseve.....	6
5.3.	Standardet e cilësisë dhe sigurisë së ushqimit	6
5.4.	Kapacitetet përpunuese	7
5.5.	Grumbullimi i PPJD-ve.....	9
5.6.	Kultivimi i BMA-ve	11
5.7.	Kultivimi i frutave të imëta nga akterët e sektorit të PPJD dhe BMA.....	13
5.8.	Shitjet.....	13
5.9.	Investimet aktuale dhe të ardhshme	14
5.10.	Sfidat e sektorit	15
6.	KONKLuzionET	15
7.	REKOMANDIMET	16
	REFERENCAT:.....	16
	SHTOJCA 1: PYETSORI PER 2020.....	16

Akronimet dhe shkurtesat

MBPZHR	Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural
PPJD	Produktet Pyjore Jo-Drusore
BMA	Bimët Mjekësore dhe Aromatike
GIZ	Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit
USAID	United States Agency for International Development
EU	Bashkim Evropian
PPSE	Promovimi i Punësimit në Sektorin Privat – Projekt i Swisscontactit
IADK	Iniciativa për Zhvillimin e Bujqësisë në Kosovë
QG	Qendra grumbulluese

1. HYRJE

Bujqësia është një sektor i rëndësishëm ekonomik i Kosovës; ajo punëson një numër të madh të fuqisë punëtore në zonat rurale që punojnë në disa nën sektorë bujqësorë. Sidoqoftë, fermerët janë të vegjël; fermat janë të fragmentuara dhe teknologjitë e prodhimit janë kryesisht tradicionale dhe të vjetruara, por teknologjitë e reja janë proces te adoptimit.

Sipas Raportit të Gjellbër 2020, prodhimi i përgjithshëm i Kosovës për vitin 2020 ishte 735 milion € ose 441 milion € të prodhimtarisë bimore dhe 294 milion € të prodhimtarisë blegtorale; kjo paraqet një rritje në prodhimin e përgjithshëm për 11%. Për punësimin në bujqësi, 12,468 njerëz janë të punësuar në vitin 2020 nga 2,405 agrobiznese të regjistruara dhe aktive.

Sektori i Produkteve Pyjore Jo-Drunore (PPJD) dhe Bimëve Medicinale dhe Aromatike (BMA) është një sektor që është rritur në tre vitet e fundit, si në rritjen e vëllimit të produkteve të grumbulluara dhe të kultivuara. Në vitin 2018, vëllimi i përgjithshëm i produkteve ishte 2,945 tonë të shitura me eksporte në vlerë prej 5.05 milion €; në 2018 vëllimi i përgjithshëm i produkteve ishte 2,625 tonë me eksporte prej 6.3 milion €, ndërsa në vitin 2019, vëllimi i produkteve i sektorit ishte 2,997 ton me eksporte në një vlerë prej 8.15 milion €. Kjo tregon se sektori PPJD dhe BMA është një eksport i përqendruar në sektor me një trend pozitiv që ka kontribuar në përmirësimin e bilancit tregtar negativ të Kosovës. Arsytet kryesore për trendet pozitive të eksportit të sektorit janë (1) rritja e kërkesës për produkte të shëndetshëm në të gjithë botën - shumica e produkteve kanë origjinë bimore; (2) cilësi e mirë e produkteve të ofruara në treg, të cilat gjithashtu lidhen me zbatimin e standardeve të cilësisë dhe sigurisë nga shumica e kompanive të përfshira dhe (3) lidhjet e mira të tregut të zhvilluara nga eksportuesit. Për më tepër, Kosova ka kushte të favorshme agro-klimatike si për grumbullimin e PPJD ashtu edhe për kultivimin e BMA dhe është në afërsi të tregjeve të BE.

Përkundër potencialit të madh të tregut, sektori has me problemet e zakonshme të sektorit bujqësor siç janë: toka e copëzuar, përdorimi i teknologjive të vjetruara, njohuri e pamjaftueshme e aktorëve të sektorit, mungesa e njohurive teknike për kultivimin organik, cilësi e ulët e inputeve / farërave, kosto të larta të prodhimit, mungesa e sistemit të menaxhimit të cilësisë së qendrave të grumbullimit dhe mungesa e shërbimeve të këshillimit me përvojë. Prandaj, përqendrimi në përmirësimin e cilësisë dhe rritjen e vëllimit të prodhimit paraqet një mundësi për rritjen e shitjeve dhe të punësuarve.

Viti 2020 për shkak të pandemisë COVID 19 ishte i vështirë për Kosovën dhe në të gjithë botën. Sa i përket sektorit të PPJD dhe BMA, në fillim për shkak të kufizimeve në lëvizje të vendosura nga Qeveria e Kosovës solli paqëndrueshmëri dhe pasiguri; a do të mund të grumbulloheshin PPJD dhe nëse fermerët do të mund të kultivojnë BMA; Sidoqoftë, masat u lehtësuan më vonë dhe të gjithë aktorët e sektorit filluan punën e tyre, prandaj, rezultatet deri në fund të vitit 2020 ishin pozitive.

2. SFOND

Shoqata ORGANIKA ka kryer studime të sektorit PPJD dhe BMA që nga viti 2017. Qëllimi kryesor i studimit është paraqitja e të dhënave të sektorit të mbledhur nga anëtarët e shoqatës dhe jo anëtarët me të njëjtën metodologji dhe në mënyrë të përsëritur (çdo vit) dhe gjetjet e studimit të ndahen me të gjithë aktorët e sektorit bujqësor duke përfshirë Ministrinë e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural (MBPZHR), donatorët dhe institucionet e tjera përkatëse. Raporti u bë një mjet informacioni / reference për aktorët e sektorit, si dhe për institucionet e tjera dhe donatorët për të përgatitur strategji dhe programe zhvillimi.

Raportin për vitin 2020, ORGANIKA ka përgatitur me mbështetjen e Qeverisë Gjermane përmes projektit të GIZ "Creating Employment through Export Promotion".

3. ZHVILLIMI I SEKTORIT TË PPJD DHE BMA

Sektori u ri-aktivizua pas konfliktit të armatosur gjatë viteve 1998 - 1999 nga iniciativat e ndërmarrjeve private të përfshira në grumbullimin e kërpuhave të egra me mbështetjen e disa donatorëve / projekteve zhvillimore. Më vonë, gama e produkteve u zgjerua dhe kompanitë e reja filluan të

përfshihen në sektor duke sjellë risi dhe duke synuar tregjet e eksportit; ndërmarrjet e reja filluan edhe kultivimin e BMA (nuk kishte traditë kultivimi i BMA në Kosovë).

Mbështetja e donatorëve / projekteve zhvillimore është ndjekur nga MBPZHR; së pari, duke siguruar grante për investime në asete fizike për kompanitë e përfshira në PPJD përmes Programit të Zhvillimit Rural që nga viti 2014 si pjesë e Masës 302 - "Diversifikimi i fermave dhe zhvillimi i biznesit", nën masën 302.2 - Përpunimi i bimëve mjekësore dhe aromatike, frutave të pyjeve dhe kërpudha të mbledhura. Së dyti, mbështetja u siguroi përmes Programit të pagesave direkte që nga viti 2016 për BMA të çertifikuara organikisht, dhe fermerët e kualifikuar mund të merrnin subvencione në vlerë prej 200 € / ha dhe në 2018 subvencioni arriti në 500 € / ha.

Zhvillimi i ri për sektorin ishte krijimi i shoqatës ORGANIKA në 2013, nga kompanitë kryesore të sektorit të PPJD dhe BMA si një platformë për zhvillimin e sektorit përmes përmirësimit të bashkëpunimit midis palëve të interesuara të sektorit; promovimin e produkteve të Kosovës në tregjet e huaja të eksportit, dhe përmes aktiviteteve lobuese.

ORGANIKA ka mbi 40 anëtarë të ndarë në anëtarë të artë, anëtarë argjendi dhe anëtarët. Ajo është mbështetur nga donatorët / projektet zhvillimore në vitet e fundit. Projektet kryesore të donatorëve mbështetës të saj janë:

- Projekti GIZ-it CETEP (Krijimi i Punësimit përmes Nxitjes së Eksportit);
- Projekti Caritas CH SIREN (Zhvillimi i Qëndrueshëm dhe Gjithëpërfshirës Rural Ekonomik);
- Projekti i Swisscontact-it PPSE (Promovimi i Punësimit të Sektorit Privat);

Projektet e lartpërmendura i dhanë mbështetje shoqatës për:

- Forcimi dhe zhvillimi i shoqatës ORGANIKA,
- Shërbimi ndaj anëtarëve të saj përmes krijimit të partneriteteve me qeverinë dhe zhvillimit të strategjive të ardhshme;
- Pjesëmarrja në panaire të ndryshme ndërkombëtare dhe misione shitjeje;
- Trajnimi i anëtarëve në lidhje me sektorin organik të kultivimit të BMA;
- Shtypja e broshurave për kultivimin organik të BMA në Kosovë;
- Marrja e çertifikimit organik të anëtarëve të saj.

4. METODOLLOJIA

Ky raport ofron një përmbledhje të sektorit të PPJD dhe BMA për vitin 2020 duke përfshirë punësimin, kapacitetet përpunuese, mbledhjen e PPJD dhe kultivimin e BMA, kontratat e nënshkruara, shitjet, investimet si dhe planet për 3-5 vitet e ardhshme.

Ky raport kryesisht përdor të dhëna nga burimet kryesore. Fillimisht, një pyetësor (Shtojca 1) u përgatit nga stafi i ORGANIKA-s, në konsultim me anëtarët e stafit të CETEP për intervistimin e kompanive private të përfshira në sektor. 44 kompani / operatorë janë intervistuar nga ORGANIKA duke përdorur pyetësorin. Të dhënat e mbledhura u përpunuan duke përdorur Excel-in. Për më tepër, për të krahasuar dhe konfirmuar të dhënat e mbledhura nga sektori privat, të dhënat dytësore janë përdorur duke përfshirë dokumentet, raportet dhe studimet e Zyrës së Statistikave të Kosovës, Ministrisë së Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural, Doganat e Kosovës dhe projektet e donatorëve PPSE, GIZ CETEP projekti, USAID.

Kompanitë / operatorët privatë të intervistuar përfshijnë qendrat e grumbullimit, përpunuesit dhe eksportuesit që merren me PPJD dhe BMA; ato përfaqësojnë të paktën 80% të numrit të përgjithshëm të ndërmarrjeve që veprojnë në këtë sektor (me përjashtim të grumbulluesve dhe fermerëve).

Krahasuar me raportin e vitit 2019, 8 kompani shtesë u intervistuan, kryesisht kompani që u bashkuan me ORGANIKA në vitin 2020 të cilët sapo kanë filluar aktivitetet në këtë sektor dhe 5 operatorë (kompani te vogla) kanë ndërpre anëtarësinë në shoqatë.

Disa nga anëtarët e ORGANIKA gjithashtu kultivojnë fruta të imëta p.sh. mjedrat, dhe ata përdorin të njëjtat kapacitete përpunuese dhe burimet njerëzore për mbledhjen, përpunimin dhe tregtimin e të dy PPJD / BMA, prandaj, të dhënat u mbledhën edhe për frutat e imëta; sidoqoftë, ato nuk janë pjesë e këtij dokumenti; prandaj, të dhënat e mbledhura për fruta e imëta do të paraqiten në një seksion të veçantë.

5. REZULTATET

5.1. Punësimi në sektorin PPJD & BMA

Sektori i PPJD dhe BMA punëson një numër të madh të njerëzve në mbledhjen e PPJD dhe kultivimin e BMA; megjithatë, për studimin u intervistuan qendrat e grumbullimit, përpunuesit dhe eksportuesit, prandaj, vetëm numri i njerëzve që ata punësojnë drejtpërdrejt është regjistruar dhe paraqitet në këtë seksion, por jo edhe numri i mbledhësve dhe fermerëve që ata kontraktojnë.

Punësimi me orar të plotë dhe sezonal i siguruar nga të intervistuarit janë ndarë sipas gjinisë dhe moshës janë paraqitur në tabelën më poshtë:

Tabela 1: Struktura e punësimit në sektorin e PPJD& BMA

Punësimi	Orar të plotë				Sezonalë			
	Totali	Gra	Burra	Minoritete	Totali	Gra	Burra	Minoritete
2020	301	135	166	66	1,064	727	337	402
raporti		45%	55%	22%		68%	32%	38%
Rritje/ulje %	-13%	-8%	-16%	0%	-1%	5%	-11%	-4%
2019	344	146	198	66	1,070	693	377	417
raporti		42%	58%	19%		65%	35%	39%
Rritje/ulje %	9%	-7%	25%	16%	35%	32%	26%	54%
2018	315	157	158	57	794	526	268	271
raporti		50%	50%	18%		66%	34%	34%

Në vitin 2020, sektori i PPJD & BMA punësoi gjithsej 301 punëtorë me orar të plotë; nga të cilat 135 ose 45% ishin gra. Punëtorët sezonalë në total ishin 1,064, duke përfshirë 727 gra ose 68%. Punonjësit me orar të plotë në vitin 2020 krahasuar me vitin 2019 ranë me 43 punonjës ose 13%, ndërsa numri i punëtorëve sezonalë ra me 24 ose 1%. Arsyeja kryesore për këtë është pandemia COVID 19; nga 44 ndërmarrje të intervistuar 19 thanë që pandemia kishte një ndikim negativ në punësim; megjithatë, ata janë pyetur posaçërisht sa punonjës i kanë larguar nga puna. Në lidhje me gjininë, të dhënat tregojnë se numri i grave të punësuar është i lartë dhe ato dominojnë fuqinë punëtore midis punëtorëve sezonalë.

Ndarja e të punësuarve sipas moshës, të punësuarit e rinj 18-30 vjeç mbizotërojnë në punësim. Nga të gjithë punonjësit, si me kohë të plotë dhe sezonale (1,365), 739 ose 54% ishin të rinj, 393 ose 36% ishin në moshë midis 31 - 44 dhe vetëm 147 ose 9% ishin midis 45 - 65. Këto shifra përfaqësojnë gjithashtu popullsinë e Kosova që dominohet nga të rinjtë.

Tabela 2: Moshë e të punësuarve 2020

Moshë	Orar të plotë	Sezonalë	Totali	
Te rinj (18-30)	147	592	739	54%
30 - 44	86	393	479	36%
45 - 65	68	79	147	9%
Totali			1,365	100%

Nëse bëhen krahasime të punësimit gjatë katër viteve (2017 - 2020), punësimi, me orar të plotë dhe sezonalë, është rritur vazhdimisht në koherencë të plotë me zhvillimit të sektorit, megjithatë, në vitin 2020 numri u ul në kohë të plotë për 15% dhe sezonal për 3 për shkak të pandemisë COVID 19.

Tabela 3 – Punësimi në sektorin PPJD & BMA ndër vite (2017-2020)

Viti	Orar të plotë		Sezaonalë	
	#	diferenca	#	diferenca
2020	301	-13%	1,064	-1%
2019	344	9%	1,070	35%
2018	315	61%	794	47%
2017	196		541	

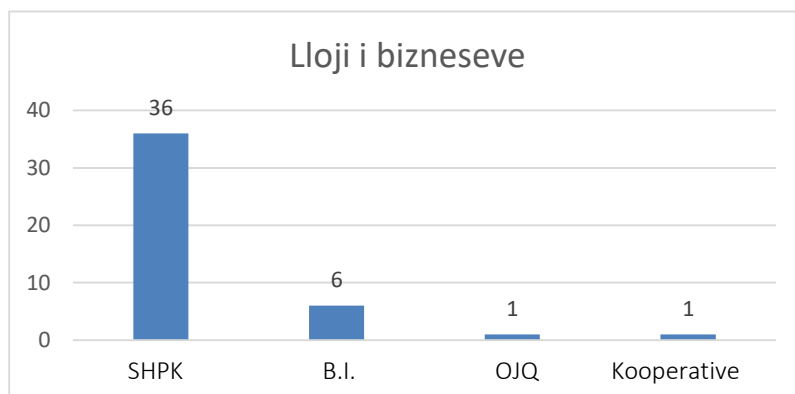

Sektori është në rritje të vazhdueshme dhe ai ka treguar të jetë një sektor premtues, edhe pse punësimi kishte një rënie të lehtë në vitin 2020, në vitet në vijim pritet që punësimi të rritet në mënyrë të vazhdueshme.

5.2. Struktura e bizneseve

Lloji kryesor i rexhistrit të bizneseve të përfshira në sektor është **‘Kompania me Përgjegjësi të Kufizuar – SHPK’**. Nga 44 kompani të intervistuar, 36 janë SHPK, 6 si biznes individual dhe 1 kooperativë bujqësore dhe 1 OJQ grash. Fillimisht mbas lufte, shumica e ndërmarrjeve ishin regjistruar si biznese individuale, megjithatë, për shkak të mundësive më të mira të financimit të biznesit kryesisht grante nga donatorët, shumica e ndërmarrjeve kanë kaluar statutin e tyre në SHPK dhe të gjitha bizneset e reja janë regjistruar si një SHPK.

Figura 2. Lloji bizneseve

5.3. Standardet e cilësisë dhe sigurisë së ushqimit

Standardet e cilësisë dhe sigurisë janë të rëndësishme për sektorin PPJD dhe BMA pasi tregu kryesor i synuar është eksporti. Duke u bazuar në kërkesën e blerësve në tregjet e eksportit, standardi organik është standardi më i zbatuar midis kompanive të intervistuar; nga 44 të intervistuar, 39 kompani u çertifikuan me standardin organik. Dy kompani u çertifikuan gjithashtu me BioSuisse dhe një NOP, standarde që janë të ngjashme me atë organik, por që kërkojnë për shitjen e produkteve organike në Zvicër dhe SHBA. Lidhur me standardet e tjera, 1 kompani është e çertifikuar me IFS (standardi më i lartë i cilësisë), 5 kompani me ISO 22,000 dhe 1 kompani me UTZ (aspektet sociale). Për standardet e prodhimit, 1 kompani është çertifikuar me ‘Prodhimtarinë e Integruar’ për kultivimin e frutave të imëta dhe 3 kompani me GlobalGAP.

Zbatimi i standardeve zhvilloi kapacitetet e brendshme të kompanive për të prodhuar produkte me cilësi më të lartë, por edhe, shitjet në tregjet e eksportit janë rritur vazhdimisht. Tabela e mëposhtme paraqet numrin e kompanive të çertifikuara me standarde të ndryshme.

Tabela 4 – Numri i kompanive që zbatojnë standarde

Standardi	# kompanive të çertifikuara	Standardi	# kompanive të çertifikuara
Organik	39	IFS	1
BioSuisse	2	UTZ	1
NOP	1	Global GAP	3
HAACP	1	IP	1
ISO 22.000	5		

5.4. Kapacitetet përpunuese

Kapacitetet përpunuese të aktorëve të sektorit janë të rëndësishme për të prodhuar produkte që plotësojnë kërkesat e cilësisë së blerësve. Duke investuar në kapacitete përpunuese, sektori ka rritur vëllimet dhe cilësinë e produkteve të eksportuara; më e rëndësishmja, çmimet e shitjes janë rritur dhe kënaqësia e blerësve është e madhe.

Tharëset

Tharja është aktiviteti më i rëndësishëm i procesit të përpunimit për PPJD dhe BMA për shkak të faktit që produktet duhet të thahen sa më shpejt që të jetë e mundur pas vjeljes në mënyrë që të ruhet cilësia. Tharëset kanë treguar se janë, gjithashtu, mjeti më i rëndësishëm për të filluar grumbullimin e PPJD dhe BMA në një zonë të caktuar; operatorët (p.sh. qendrat e grumbullimit) të përfshira kanë nevojë për një tharës, gjithashtu, për të bindur një blerës (p.sh. eksportuesin) se ata ofrojnë produkte me cilësi të mirë. Duke ndjekur këtë logjikë, agjencitë ndërkombëtare të zhvillimit dhe MBPZHR kanë siguruar mbështetje financiare për bizneset për të instaluar tharës. Gjatë 2 - 3 viteve të fundit, në krye të kësaj ishte organizata IADK me mbështetjen financiare të projektit GIZ-it CETEP.

Në vitin 2020, sipërfaqja e tharësve është rritur në gjithsej 2,640 m² ose 38% më shumë krahasuar me sipërfaqen në 2019.

Tabela 5: Kapacitetet përpunuese – tharëset

Vitet	Sipërfaqja (m ²)	Kapaciteti (tona/24 orë)	Kapaciteti i shfrytëzuar (ditë/vit)
2020	2,640	143	108
Rritje/Ulje %	38%	63%	-8%
2019	1,920	88	117
Rritje/Ulje %	39%	22%	6%
2018	1,381	72	110
2017	1,448		

Në vitin 2020, nga 44 kompani të intervistuar, 38 kanë të paktën një tharës dhe 6 prej tyre jo; nga 6 kompanitë 4 kompani bëjnë ose paketimin përfundimtar të qeseve të çajit ose prodhojnë fara kungulli, kështu që nuk u duhet një tharës; ndërsa, 2 të tjera sapo kanë filluar kultivimin e BMA-ve në vitin 2020. Sipërfaqja totale e tharësve ishte 2,640 m², krahasuar me vitin 2019 ka një rritje të sipërfaqes së tharjes me 720m² ose për 38%. Kapaciteti ditor i të gjithë tharësve ishte 143 ton / ditë; megjithatë, kapaciteti ditor varet nga përmbajtja e ujit të produkteve. Lidhur me përdorimin e tharësve, përdorimi mesatar ishte 108 ditë / vit (4,120 ditë / 38 kompani), megjithatë, gati 50% e kompanive përdorin tharës për numër më të madh të produkteve në kohëzgjatje prej 180 - 200 ditë / vjet, por ndërmarrjet që përdorin tharës vetëm për një produkt në kohëzgjatje prej 50 - 60 ditë / vit.

Tuneleve per ngrirje te thelle (-40 °C)

Nga 44 ndërmarrje, vetëm 12 kanë raportuar se posedojnë tuneleve per ngrirje te thelle. Këto janë kompani që merren me kërpudha ose fruta të kultivuara. Sipërfaqja totale e tuneleve per ngrirje te thelle (-40 ° C) të instaluar është 454m² me kapacitet për të përpunuar 70 tonë mallra në ditë, por

përdorimi vjetor është relativisht i ulët - vetëm 120 ditë / vit. Krahasuar me vitin 2019, ka një rritje të parëndësishme të sipërfaqes; megjithatë, kompania "Eurofruti" është në proces të zgjerimit të mëtejshëm të zonës si me tuneleve per ngrirje te thelle ashtu edhe me depo per ruajtjen e produkteve të ngrira

Tabela 6: Kapacitetet përpunuese - tuneleve per ngrirje te thelle (-40 °C)

Vitet	Sipërfaqja (m ²)	Kapaciteti (tona/24 orë)	Kapaciteti i shfrytëzuar (ditë/vit)
2020	454	70.5	120
Rritje/Ulje %	1%	5%	
2019	448	67	
Rritje/Ulje %	6%	12%	
2018	424	60	
Rritje/Ulje %	92%		
2017	221		

Depot për produktet e ngrira (- 20 °)

Në mënyrë të ngjashme, si për tuneleve per ngrirje te thelle, kapacitetet e depove për ruajtjen e produkteve te ngrira nuk kanë ndryshuar ndjeshëm. Sipërfaqja totale me depot e produkteve të ngrira në vitin 2020 ishte 6,301 m², të cilat përfaqësojnë vetëm për 2% krahasuar me 2019; megjithatë, kapaciteti i deklaruar është rritur me 38%, por përsëri ai nuk është i lidhur me sipërfaqen, por me produktet që janë ruajtur gjatë vitit 2020 (produkte të ndryshëm janë ruajtur krahasuar me 2019). Përveç kësaj, numri i ditëve që janë përdorur depot është rritur në 300 ditë / vit - arsyeja kryesore është se për shkak të situatës së pandemisë, shitjet ishin më të ngadalta se vitet e mëparshme. Në total 15 kompani kanë depo për produktet e ngrira; ndërsa, tre ndërmarrje që nuk kanë tuneleve per ngrirje te thelle por kanë depo për produktet e ngrira dhe ato i përdorin per ngrirjen e produkteve.

Tabela 7: Kapacitetet përpunuese - depot për produktet e ngrira (- 20 °C)

Vitet	Sipërfaqja (m ²)	Kapaciteti (tona/24 orë)	Kapaciteti i shfrytëzuar (ditë/vit)
2020	6,301	1,084	300
Rritje/Ulje %	2%	38%	54%
2019	6,158	788	195
Rritje/Ulje %	62%		
2018	3,813		
Rritje/Ulje %	32%		
2017	2,898		

Objektet e përpunimit

Objektet e përpunimit janë hapësirat ku kompanitë i pranojnë produktet, i përgatisin produktet për tharje dhe përpunim dhe në fund bëjnë paketimin e produkteve. Përveç zotërimit të tharësës, të pasurit e një objekti për përpunim është thelbësore për të pasur produkte me cilësi të lartë. Në vitet e fundit, kompanitë kanë investuar në mënyrë të konsiderueshme në objektet e përpunimit, së pari, për ta bërë më të lehtë procesin e përpunimit dhe së dyti, për të siguruar cilësi të lartë të produktit. Nga kompanitë e intervistuar, 30 prej tyre kanë objekte përpunimi; ato, në vitin 2020, kanë shtuar sipërfaqet me 345 m², një rritje prej 2% krahasuar me 2019. Sidoqoftë, kapacitetet ditore u rritën me 25%, një përqindje jo domosdoshmërisht e lidhur me sipërfaqen e rritur, por duhet të lidhet me investime të tjera të bëra p.sh. linjë më e mirë e përpunimit që rezulton me rritje të kapaciteteve përpunuese. Lidhur me përdorimin mesatar, objektet u përdorën 253 ditë gjatë vitit 2020 (numri i ditëve të raportuara pjesëtuar me numrin e kompanive të intervistuar - 7,580 ditë / 30 kompani).

Tabela 8: Kapacitetet përpunuese - Objektet e përpunimit

Vitet	Sipërfaqja (m ²)	Kapaciteti (tona/24 orë)	Kapaciteti i shfrytëzuar (ditë/vit)
2020	14,392	359	253
Rritje/Ulje %	2%	25%	83%
2019	14,047	287	138
Rritje/Ulje %	74%		
2018	8,090		
Rritje/Ulje %	30%		
2017	6,212		

Makinat përpunuese¹

Sektori zhvillohet përmes investimeve të bëra në makineri dhe linja përpunimi për të shtuar vlerën të produkteve. Makineritë që kanë kompanitë janë të larmishme, duke filluar me makinat prerëse me vlerë afërsisht 500 € deri te linja e përparuar e përpunimit me vlerë prej 150,000 €. Kompanitë e intervistuar bazuar në posedimin e makinave të përpunimit janë grupuar si më poshtë:

1. Kompanitë pa makineri përpunuese - 13 ndërmarrje nuk posedojnë asnjë nga makineritë e përpunimit. Këto kompani janë kryesisht kompani të angazhuara në kultivimin e BMA-ve që janë ose kompani më të vogla që kohët e fundit kanë filluar me kultivim ose ato që janë të specializuara vetëm në kultivimin e BMA-ve;
2. Kompanitë me makineri themelore të përpunimit - 16 kompani kryesisht të vogla p.sh. qendra grumbullimi, posedojnë makineri për përpunimin bazë - makina prerëse për prerjen e kërpudhave dhe mollëve të egra;
3. Kompanitë me linja përpunimi - 12 ndërmarrje zotërojnë disa lloje makinash përpunuese përfshirë makineritë prerëse p.sh. për kërpudhat, mollët e egra si dhe makineritë për pastrim dhe rripa inspektimi të frutave të egra p.sh. boronicat dhe dëllinja;
4. Kompanitë me linja të përparuara të përpunimit - në këtë grup ka tre kompani; Agroproduct.shpk dhe ADE Group.shpk kanë linja të përparuar të përpunimit për produkteve gjethore që i përpunojnë ato në disa fraksione. Ndërsa, Eurofruti.shpk ka një linjë lazer për pastrimin e produkteve të ngrira.

Këto grupe përfaqësojnë gjithashtu mënyrat se si kompanitë brenda sektorit janë zhvilluar; ato fillojnë pa makineri dhe ndërsa rriten në prodhim, ata investojnë më shumë në makineri për të shtuar vlerën e produkteve.

5.5. Grumbullimi i PPJD-ve

Vëllimi i PPJD të grumbulluara në vitin 2020 ishte 3,074 tonë me 29 specie të ndryshme; ky është vëllimi më i lartë në 4 vitet e fundit ose 40% më shumë krahasuar me 2019. Ndryshimi kryesor midis 2020 dhe 2019 është rritja e grumbullimit të kërpudhave; derisa në 2019 u mbledhën 260 ton kërpudha, në vitin 2020 u mbledhën 1,120 tonë. Arsyeja kryesore për të ishte se gjatë vitit 2020 kushtet e motit për kërpudhat ishin shumë të përshtatshme dhe kërpudhat janë grumbulluar për një periudhë të gjatë kohore (madje edhe në fund të vjeshtës).

¹ Këtë vit, gjatë intervistimit nga kompanitë janë kërkuar vetëm të dhënat për makinat e përpunimit dhe jo për makineritë për procesin e prodhimit

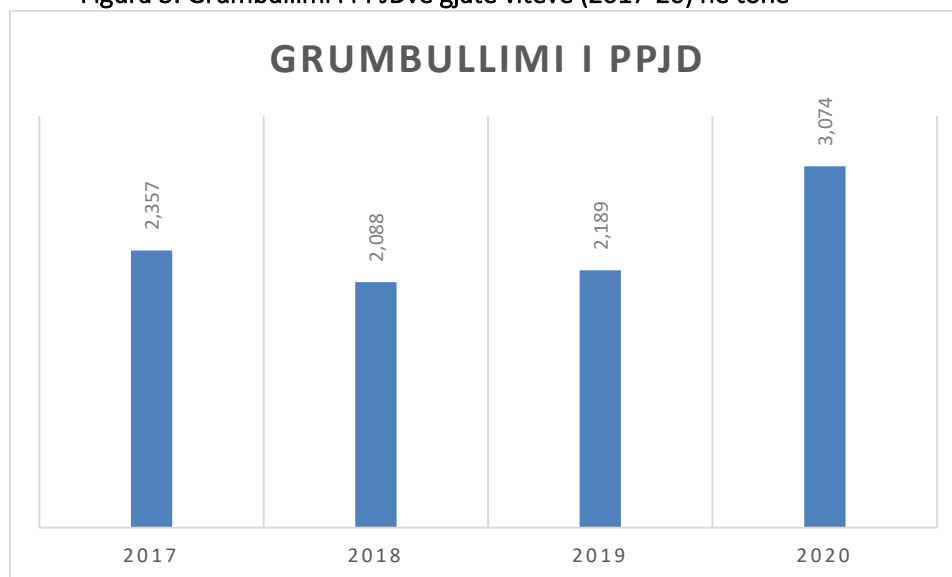
Tabela 9: Sasia e PPJD-ve te grumbulluara ne 2020

#	PPJD	Tonë	#	PPJD	Tonë
1	Kerpudha	1,120.50	16	Mështekna	10.00
2	Dëllinja	658.00	17	Pelini	7.00
3	Boronica	528.30	18	Bliri I bardhe	4.55
4	Manaferra	245.00	19	Fruta Murrizi	4.00
5	Kaqa	130.65	20	Krasta	3.60
6	Molla te egra	129.50	21	Lule balsami	3.50
7	Shtogu	44.60	22	Lule Murrizi	2.15
8	Gjethe mjedre	39.22	23	Këputja e arave	2.00
9	Dredhëza te egra	29.00	24	Luleshurdha mjekësore	1.70
10	Hithra	26.20	25	Timus	1.00
11	Aguliçe	24.57	26	Arkemila	1.00
12	Hudhër e egër	21.00	27	Çaj mali	0.80
13	Thana	20.00	28	Sh Trasta e Bariut	0.30
14	Bar pezmi	14.60	29	Bliri i kuq	0.14
15	Gjethe Manaferre	12.06	Totali		3,074

Gjatë vitit 2020, 29 PPJD u mbledhën krahasuar me 22 specie gjatë vitit 2019. Gjatë këtij viti edhe sasia e grumbulluar edhe numri i produkteve është rritur - shtatë lloje te PPJD janë grumbulluar me shumë.

Grumbullimi PPJD është rritur vazhdimisht që nga raporti i parë në 2017. Vëllimi i produkteve të mbledhura në 2020 krahasuar me 2019 është më i lartë. Arsyet kryesore për të janë (1) rritja e disponueshmërisë së kerpudhave në natyrë dhe për shkak të pandemisë COVID 19 u vendosën kufizime të lëvizjes, si pasojë (2) njerëzit në zonat rurale kaluan shumë më shumë kohë në mbledhjen e PPJD sesa më parë.

Figura 3: Grumbullimi i PPJDve gjate viteve (2017-20) në tonë

Duke krahasuar dhjetë produktet që janë grumbulluar në vitit 2020 me dhjetë produktet në vitit 2019, mund të shihet se 5 produktet kryesore janë të njëjta me ndryshimin në vëllim të kerpudhave u rrit për gati 5 herë. Çuditërisht, në vitin 2020 aguliça si një kulturë shumë e rëndësishme me çmim të lartë ka rënë nga dhjetë kulturat e para, në vend të kësaj, gjethet e mjedres dhe hithra janë ndër dhjetë produktet më shumë te grumbulluara. Përsëri edhe këtë vit, dhjetë produktet kryesore bëjnë 96% të vëllimit të përgjithshëm duke treguar se këto janë produktet kryesore të sektorit PPJD.

Tabela 10 – 10 llojet kryesore te PPJD-ve

Llojet kryesore te PPJD-ve ne 2020			Llojet kryesore te PPJD-ve ne 2019		
No	PPJD	Tone	No	PPJD	Tone
1	Kërpudha	1,120	1	Boronica	596
2	Dëllinja	658	2	Dëllinja	460
3	Boronica	528	3	Manaferra	317
4	Manaferra	245	4	Kërpudha	260
5	Kaqa	130	5	Kaqa	215
6	Molla te egra	129	6	Molla te egra	116
7	Shtog	44	7	Shtog	62
8	Gjethe mjedre	39	8	Hudhër e egër	56
9	Dredhëza te egra	29	9	Agulçe	32
10	Hithra	26	10	Dredhëza te egra	22
10 llojet kryesore te PPJD		2,951	10 llojet kryesore te PPJD		2,133
Totali 2020		3,074	Total 2020		2,189
% e 10 llojeve kryesore te PPJD		95.99	% e 10 llojeve kryesore te PPJD		97.46

Sasia totale e PPJD e mbledhur në vitin 2020 u raportua të ishte 3,074 tonë, duke rezultuar në një total prej 4,088 kontratash duke përfshirë 209 kontrata me qendrat e grumbullimit, 1,894 kontrata me fermerë dhe 1,985 marrëveshje verbale. Nëse merren parasysh vetëm fermerët, kishte 3,879 grumbullues ose familje (sepse kontrata është nënshkruar me një anëtar të familjes); shumëzuar me 4 anëtarë mesatarisht - në mbledhjen e PPJD në vitin 2020 u përfshinë mbi 15,000 njerëz.

Tabela 11: Grumbullimi i PPJD-ve dhe Kontratat

Lloji i kontratave	2018		2019		2020	
	No. i Kontratave	%	No. i Kontratave	%	No. i Kontratave	%
Qendra grumbulluese	235	8	133	3	209	5
Fermer/grumbullues me kontrata	1,077	37	1,624	36	1,894	46
Fermer/grumbullues pa kontrata	1,584	55	2,773	61	1,985	49
Totali	2,896	100	4,530	100	4,088	100

5.6. Kultivimi i BMA-ve

Kultivimi i BMA-ve është zgjeruar më tej gjatë vitit 2020. Në total 570 ha me BMA (me përjashtim të farërave) janë kultivuar duke prodhuar mbi 600 tonë produkte, nga të cilat 98% të çertifikuara me standardin organik. Përveç bimëve, perime, p.sh. preshi, gjithashtu janë kultivuar. Për më tepër, 1,036 Ha ishin mbjellë me kungull dhe lulediell duke prodhuar mbi 170 tonë farëra, nga të cilat 30% të çertifikuara me standardin organike.

Ka tendenca pozitive në të gjitha shifrat që lidhen me BMA; arsyeja kryesore është që aktorët e zinxhirit të vlerës po punojnë / komunikojnë së bashku drejt zgjerimit të kultivimit (bashkëpunimi është përmirësuar) si dhe mbështetjen e ofruar nga shumë aktorë përfshirë projektin e IADK-se të financuar nga projekti i GIZ-it CETEP dhe MBPZHR përmes projektit AGRO të USAID-it për zgjerimin e kultivimit të BMA-ve. Këto aktivitete u bënë interesante sidomos tek gratë në zonat rurale dhe në zonat ku fermerët kanë vështirësi për të shitur produkte të tjera bujqësore dhe ato kalojnë në BMA pasi prodhimi është kontraktuar dhe shitja është siguruar.

Tabela 12. Kultivimi i BMA-ve

	BMA-te	(Ha)	Sasia e prodhuar (tone)
1	Kamomili	308.00	125.70
2	Preshi	39.72	170.30
3	Hithra	38.40	67.00
4	Menta	38.17	82.96
5	Ciani i kaltër	31.23	24.01
6	Kalendula	18.88	45.17
7	Luledielli	16.10	5.73
8	Rigoni	13.70	14.80
9	Rigoni heracleoticum	13.65	25.32
10	Mëllaga e zeze	11.79	11.35
11	Melissa	11.55	8.31
12	Sherbela	6.70	15.60
13	Finoku	5.00	2.00
14	Shtogu i kultivuar	4.00	4.00
15	Agulicja	3.00	0.50
16	Te tjera	9.72	9.61
Totali		570	612
Organik			599
Konvencional			11
# i fermerëve të kontraktuar			329
# i fermerëve pa kontrate			2
	Fara	(Ha)	Sasia e prodhuar (tone)
1	Fare kungulli	922	160.60
2	Fare luledielli	114	10.00
		1,036	170

Tabela 13: Kultivimi i BMA-ve (pa fara) – Përmbledhje

Viti	Sipërfaqja (Ha)
2020	570
Rritje %	51%
2019	378
Rritje %	1%
2018	373
Rritje %	44%
2017	259

Siç mund të shihet nga tabela më sipër, trendi pozitiv i zgjerimit të kultivimit të BMA-ve po vazhdon; megjithatë, është e rëndësishme të thuhet se përveç 44 të intervistuarve, ka edhe disa fermerë të tjerë me sipërfaqe të vogla të përfshirë në kultivimin e BMA, por prodhimi i tyre është i parëndësishëm, megjithatë, ata presin të rriten dhe kjo është një shenjë që kultivimi i BMA do të vazhdojë të rritet më tej në të ardhmen.

5.7. Kultivimi i frutave të imëta nga akterët e sektorit të PPJD dhe BMA

Siç është shpjeguar tashmë në seksionin e metodologjisë, të dhënat e mbledhura për frutat e imëta të kultivuar janë pjesë e këtij raporti vetëm sepse disa akter të sektorit të PPJD & BMA përdorin të njëjtat kapacitete përpunuese dhe burimet njerëzore për kultivimin, përpunimin dhe tregtimin e frutave të imëta. Nga 44 të intervistuar, gjashtë prej tyre janë shumë të përfshirë në aktivitete me frutat e imëta. Sipërfaqja totale dhe numri i frutave të imëta përmes sektorit të PPJD & BMA është 239 ha me prodhim prej 1,350 ton; eksportet total i frutave të imëta ishin 2.75 milion €.

Tabela 14: Eksporti i frutave të imëta të kultivuara

	Frutat	(Ha)	Sasia e prodhuar (ton)	Eksporti (€)
1	Mjedra	200.1	1,082.0	2,548,020
2	Dredhëza	23.5	90.0	162,000
3	Aronia	6.2	10.4	
4	Boronica	4.5	0.5	
5	Manaferra	4.3	26.0	28,000
6	Ftua	0.5	3.0	11,000
		239.1	1,349.9	2,749,020

5.8. Shitjet

Treguesi më i rëndësishëm i gjendjes së sektorit për një vit janë shitjet e produkteve, si eksportet ashtu edhe shitjet në tregun vendor. Shitjet, gjithashtu, paraqesin kontributin e sektorit në bilancin e përgjithshëm tregtar të vendit dhe pjesëmarrjen në shitjet totale të eksportit. Shitjet totale të sektorit PPJD dhe BMA për vitin 2020 ishin 12.5 milion €

Tabela 15: Shitjet e përgjithshme të PPJD & BMA në 2020

	Shitjet (€)	Përqindja
Totali	€ 12,560,933	100
Eksport	€11,845,933	94
Tregu vendor	€ 715,000	6

Shitjet e sektorit PPJD dhe BMA janë rritur vazhdimisht, me eksportet që marrin mbi 90% të shitjeve totale. Shitjet në vitin 2020 u rritën me 48% krahasuar me 2019 nga 8.5 milion në 12.5 milion €. Shitjet e katër viteve të fundit të paraqitura më poshtë:

Tabela 16: Shitjet e përgjithshme të PPJD & BMA gjatë viteve 2017 - 2020

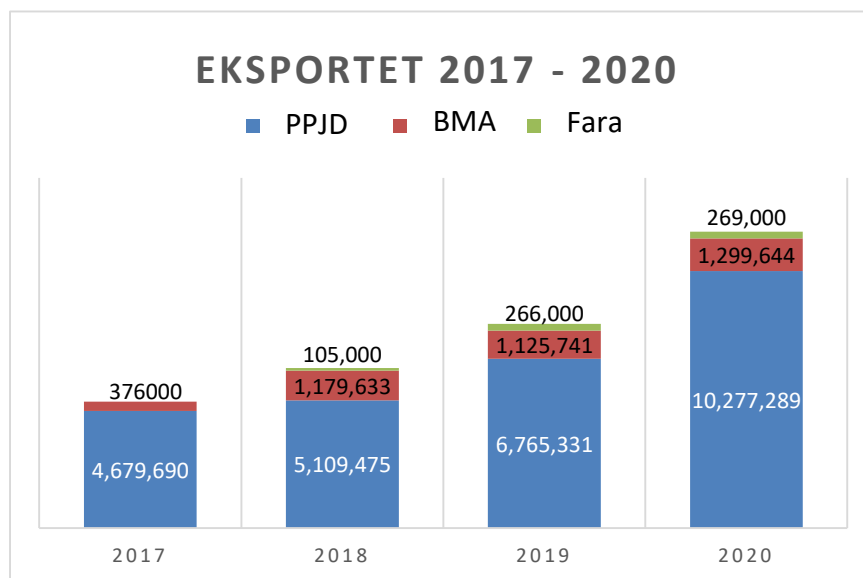
Viti	Eksportet	Shitjet në tregu vendor	Totali	Rritja
2020	11,845,933	715,000	12,560,933	48%
2019	8,157,072	336,711	8,493,783	21%
2018	6,394,108	638,650	7,032,758	14%
2017	5,810,890	335,000	6,145,890	

Në shitjet e eksportit, PPJD merr pjesën kryesore; në vitin 2020, 87% e shitjeve totale ishin nga PPJD, 11% BMA dhe vetëm 2% e shitjeve vinin nga farat. Kjo tregon se PPJD janë shumë më të rëndësishme se BMA; arsyeja kryesore për këtë është disponueshmëria e PPJD në Malet e Kosovës, tradita e mbledhësve në zonat rurale, si dhe lidhjet e mira të eksportuesve me blerësit në vendet e eksportit. Nga ana tjetër, kultivimi i BMA-ve është një aktivitet bujqësor, prandaj, Kosova si një vend i vogël nuk mund të konkurrojë me sasi me vendet e mëdha, por, konkurren me cilësi.

Tabela 17: Eksporti i PPJD dhe BMA (2017 – 2020)

Viti	PPJD	BMA	Fara	Totali
2020	10,277,289	1,299,644	269,000	11,845,933
	87%	11%	2%	
2019	6,765,331	1,125,741	266,000	8,157,072
	83%	14%	3%	
2018	5,109,475	1,179,633	105,000	6,394,108
	80%	18%	2%	
2017	4,679,690	376,000		5,055,690
	93%	7%	0%	

Figura 4: Eksporti i PPJD dhe BMA (2017 – 2020)

Pesë PPJD kryesore në shitjet e eksportit janë: kërpudhat me 3.73 milion Euro, dëllinja me 1.42 Milion Euro, boronica me 1.17 Milion Euro, shtogu me 1.02 Milion Euro dhe aguliçja me 0.90 Milion Euro Ndërsa, pesë BMA kryesore ishin preshi, mëllagë e zeze, hithra, ciani dhe kamomili.

Tabela 18: Pese produkte kryesore te PPJD and BMA

PPJD			BMA		
	Produkti	Vlera (€)		Produkti	Vlera (€)
1	Kërpudhat	3,734,700	1	Preshi	316,472
2	Dëllinja	1,422,800	2	Mëllaga e zeze	328,350
3	Boronica	1,168,650	3	Hithra	151,702
4	Shtogu	1,017,898	4	Ciani	163,960
5	Aguliçja	905,199	5	Kamomili	62,750

5.9 Investimet aktuale dhe të ardhshme

Përveç rritjes së grumbullimit, kultivimit dhe shitjeve, sektori PPJD dhe BMA njihet si sektor me investime të larta. 44 të intervistuar kanë raportuar të kenë investuar rreth 2.5 milion € gjatë vitit 2020 me pjesëmarrjen më të lartë në investime duke blerë makineri. Makineritë u shtojnë vlerën produkteve dhe përmirësojnë cilësinë e produkteve bazuar në kërkesat e blerësve.

Për investime në të ardhmen 2021 - 2023, 44 të intervistuarit kane raportuar se po planifikojnë të investojnë gati 5,0 milion €; me 1,8 milion € ose 38% të investimeve të planifikuara për 'investime të tjera' ku shumica e investimeve do të jete në objektet e përpunimit.

Tabela 19: Investimet ne 2020 dhe planet per tri vitet e ardhshme (€)

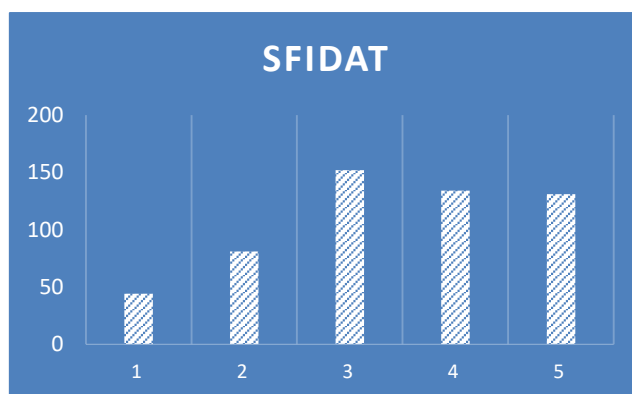
Viti	Totali i investimeve	Tharese	Makineri	Edukimi i te punësuarve	Depot per ngrirje dhe ruajtje	Investimet tjera
2020	€ 2,412,450	€ 624,000	€ 953,000	€ 35,200	€ 319,000	€ 481,250
	100%	26%	40%	1%	13%	20%
2021 – 2023	€ 4,844,530	€ 580,000	€ 1,713,030	€ 144,500	€ 582,000	€ 1,825,000
	100%	12%	35%	3%	12%	38%

5.10. Sfidat e sektorit

Të intervistuarit u pyetën gjithashtu për sfidat kryesore me të cilat përballen në të bërit biznes në sektor. Janë prezantuar pesë sfida dhe të intervistuarit kanë poentuar sfidat me të cilën përballen më së shumti me pesë pike dhe sfidën me të cilën përballen më pak me një pike.

Tabela 20: Sfidat e sektorit

	Sfidat	Totali
1	Mungesa e lëndës së parë	44
2	Vështirësitë në gjetjen e tregut	81
3	Mungesa e kapaciteteve përpunuese / ruajtëse	152
4	Mungesa e aplikimit të teknologjive adekuate / të përshtatshme	134
5	Mungesa e marketingut të organizuar	131

Sfida me të cilën përballen më shumë kompanitë është "mungesa e kapaciteteve përpunuese dhe magazinuese", e ndjekur nga "mungesa e aplikimit të teknologjive adekuate". Kjo është gjithashtu në përputhje me investimet e nevojshme për makineri dhe teknologji të përparuar në mënyrë që të shtohet vlera e produkteve, të plotësohen kërkesat e blerësve dhe të rritet eksporti, kështu që të rritet qarkullimi dhe fitimet e kompanive.

6. KONKLuzionet

- Në fillim të pandemisë COVID 19 për shkak të kufizimeve të lëvizjes të vendosura nga Qeveria solli paqëndrueshmëri dhe pasiguri nëse grumbulluesit mund të mbledhin PPJD dhe fermerët mund të kultivojnë BMA; por më vonë të gjithë aktorët e sektorit gjetën mënyra për të vepruar dhe rezultatet në fund të vitit 2020 ishin pozitive;
- Numri i përgjithshëm i punonjësve me kohë të plotë në vitin 2020 krahasuar me vitin 2019 u zvogëluar për 43 ose 13%, ndërsa numri i punëtorëve sezonalë u zvogëluar me 24 ose 1%;
- Nga 44 të intervistuar, 39 kompani janë çertifikuar me standard organik;
- Investimi në kapacitetet përpunuese ka qenë shumë i rëndësishëm për zhvillimin e zinxhirit të vlerës dhe rritjen e eksporteve. Tharëset janë më të rëndësishmet për përpunimin e produkteve për shkak të faktit që edhe PPJD dhe BMA duhet të thahen sa më shpejt që të jetë e mundur pas vjeljes në mënyrë që të ruhet cilësia e produkteve. Në përputhje me këtë, 2 - 3 vitet e fundit, disa donatorë përfshirë projektin e GIZ-it CETEP dhe MBPZHR siguruan mbështetje financiare për blerjen e tharësve. Në vitin 2020, sipërfaqja e tharëse është rritur në gjithsej 2,640 m² ose 38% më shumë krahasuar me sipërfaqen në vitin 2019;
- Grumbullimi i PPJD në vitin 2020 ishte 3,074 tone nga 29 lloje të ndryshme; vëllimi më i lartë në 4 vitet e fundit ose 40% më shumë krahasuar me vitin 2019. Ndryshimi kryesor në vitin

2020 ishte rritja e grumbullimit të kërpudhave; ndërsa viti 2019 u mbledhën vetëm 260 ton në vitin 2020 u mbledhën 1,120 tone;

- Kultivimi i BMA është bërë në 570 ha (me përjashtim të farërave) duke prodhuar mbi 600 tonë me produkte të certifikuara organike 98%; përveç bimëve janë kultivuar perime per qëllime mjekësore p.sh. presh. Për më tepër, 1,036 Ha janë mbjellë me fara kungulli dhe luledielli duke prodhuar mbi 170 tonë farëra, 30% të certifikuara organike;
- Shitjet totale të sektorit PPJD dhe BMA për vitin 2020 ishin 12.5 milion €; përfshirë eksportet me vlerë prej 11.8 milion € dhe shitjet në tregun vendas 0.7 milion €. Rritja e shitjeve në vitin 2020 u rrit për 48% krahasuar me vitin 2020 nga 8,5 milion në 12,5 milion €;
- Shitjet e sektorit PPJD dhe BMA janë rritur vazhdimisht, me eksporte që marrin gjithmonë mbi 90% të shitjeve. Ky sektor është provuar të jetë një sektor i rëndësishëm për rritjen e punësimit dhe të ardhurave në zonat rurale;

7. REKOMANDIMET

- Ky sektor ka potencial për të përmirësuar më tej bilancin negativ tregtar të Kosovës dhe për të zhvilluar aktivitete të mëtejshme bujqësore në zonat rurale.
- PPJD merr mbi 90% të pjesës së eksportit; Kosova është e pasur (disponueshmëri në male) me këto produkte, dhe mund të konkurrojë gjithmonë në tregjet e eksportit. Sidoqoftë, MBPZHR dhe të gjithë aktorët e tjerë duhet të bëjnë më shumë për të zhvilluar me tej grumbullimi dhe përpunimin e mëtejshëm të PPJD, si në rritjen e vëllimit dhe shtimit vlerës së produkteve;
- Sektori PPJD dhe BMA është më i vogël se sektori i qumështit ose pemëve dhe perimeve, por është i përqendruar plotësisht në eksport dhe ekziston potencial për zgjerim të mëtejshëm, por në "Programin e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural" të MBPZHR nuk konsiderohet si sektor (vetëm për diversifikimi i fermës) dhe mbështetja është shumë e ulët. Sektori duhet të konsiderohet si një sektor te veçantë (sikur sektori i qumështit dhe pemëve dhe perimeve) dhe mbështetja duhet të rritet;
- Çertifikimi organik është zhvilluar që nga viti 2017. 39 të intervistuar janë të certifikuar; megjithatë, kapacitetet e operatorëve më të vegjël të grumbulluesve / fermerëve për procesin e certifikimit organik duhet të përmirësohen më tej dhe mënyra të tjera të certifikimit p.sh. duhet të zhvillohet certifikimi grupor në mënyrë që të binden blerësit se aktorët e sektorit po punojnë për përmirësimin e mëtejshëm të cilësisë së produkteve. Për këtë duhet të vazhdohet mbështetja e donatorëve dhe MBPZHR.

Referencat:

1. Raporti Gjellbër, MBPZHR, 2020
2. MBPZHR, Programi i pagesave direkte 2020, marr nga https://www.mbpzhr-ks.net/repository/docs/495_Programi_per_Pagesa_Direkte_per_vitin_2018_21.pdf
3. ORGANIKA, rreth nesh, marr nga <https://organika-ks.org/en/about-us/>
4. Raportet e studimeve te sektorit per 2017, 2018 and 2020
5. Udhërrëfyesit per aplikimin per grinte – “IPA Agriculture and Rural Development Support Grant Scheme 2015”

SHTOJCA 1: PYETSORI PER 2020

Pyetësori për analizën e sektorit të PPJD-ve dhe BMA-ve 2020	
1. Informatat e përgjithshme	
kompania:	

E-mail:						
Personi kontaktues:						
Telefoni:						
Viti i themelimit të kompanisë:						
Statusi legal:						
2. Punësimi ne 2020						
<i>Numri i përgjithshëm i punëtorëve</i>						
Me orar të plotë	Gra	Burra	Te rinj 18-30	30 - 44	45 - 65	Minoritete
Numri						
Sezonal	Gra	Burra	Te rinj 18-30	30 - 44	45 - 65	Minoritete
Numri						
<i>Numri specifik i punëtorëve që punojnë me mjedra</i>						
Me orar të plotë	Gra	Burra	Te rinj 18-30	30 - 44	45 - 65	Minoritete
Numri						
Sezonal	Gra	Burra	Te rinj 18-30	30 - 44	45 - 65	Minoritete
Numri						
<i>Numri specifik i punëtorëve të riatdhesuar</i>						
Me orar të plotë	Gra	Burra	Te rinj 18-30	30 - 44	45 - 65	Minoritete
Numri						
Sezonal	Gra	Burra	Te rinj 18-30	30 - 44	45 - 65	Minoritete
Numri						

2A. Për punëtorët sezonal, ju lutem shkruani numrin (mesatar) të muajve që ata kanë qenë të punësuar gjatë periudhës 1 Janar 2019 – 31 Dhjetor 2020: _____

Viti 2019 _____ (muaj)

Viti 2020

_____ (muaj)

3. Standardet ndërkombëtare me të cilat ndërmarrja juaj është certifikuar

	Viti i Certifikimit	Validiteti i certifikatës deri / muaji/ viti
Organik	_____	_____
HAACP	_____	_____
ISO 22.000	_____	_____
IFS	_____	_____
...	_____	_____
_____	_____	_____
...	_____	_____

4. Kapacitetet përpunuese aktuale

Tharëse	Sipërfaqja	(m2)	Kapaciteti	(ton/24 ore)	Shfrytëzimit	_____ (dite/vit)
---------	------------	------	------------	--------------	--------------	------------------

Shok Tunel (-40)	<i>Sipërfaqja</i>	(m2)	<i>Kapaciteti</i>	(ton/24 ore)	<i>Shfrytëzimit</i>	____ (ditë/vit)
Depo për ngrirje (-20)	<i>Sipërfaqja</i>	(m2)	<i>Kapaciteti</i>	(ton/24 ore)	<i>Shfrytëzimit</i>	____ (ditë/vit)
Depo për përpunim	<i>Sipërfaqja</i>	(m2)	<i>Kapaciteti</i>	(ton/24 ore)	<i>Shfrytëzimit</i>	____ (ditë/vit)

Kapacitetet tjera përpunuese

Përshkruaj makinat _____

Kapaciteti (Ton) _____

Shfrytëzimi (ditë/vit) _____

5. Kapacitetet aktuale grumbulluese dhe prodhuese/kultivuese

a. Për Grumbullimin e PPJD-ve në 2020

	Llojet e PPJD-ve	Sasia (ton)
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		

Kontratat me grumbullues të PPJD-ve

Kontrata e furnizues

Numri i kontratave me QG		Sasia (ton)	
Numri i kontratave me Fermer		Sasia (ton)	
Numri i fermerëve pa kontrata		Sasia (ton)	

Kontrata me tregun (për eksportues)

Numri i kontratave me blerës		Shteti	
		P.sh. Itali	
		2	
Sasia e kontraktuar (ton)			

b) Kultivimi i BMA-ve dhe frutave të imëta në 2020

	Llojet e BMA-ve dhe frutave të imëta		Sipërfaqet ne pronësi	Numri i kontratave fermerëve kultivues			
--	--------------------------------------	--	-----------------------	--	--	--	--

		Sipërfaqja totale (Ha)	te ndërmarrjes (Ha)	Fermer me kontratë	Fermer pa kontratë	Sasia e prodhuar (ton)	Organike (ton)	Konvencionale (ton)
1								
2								
3								
4								
5								
6								
7								
8								
9								
10								

A planifikoni te zgjeroni sipërfaqet me BMA Po _____ Jo _____

Nëse po, ju lutem specifikoj kulturat dhe sipërfaqet që dëshironi të i zgjeroni

Produktet/kulturat	Sipërfaqja (Ha)	Sasia (ton)	Organik (O)	Konvencional (K)

6. Vlera e përgjithshme e investimeve

(Ju lutemi shkruani një vlerë të përafërt të investimeve në euro) _____ €

Vlera e investimit 2020

(Ju lutemi shkruani një vlerë të përafërt të investimeve në euro)

Tharëse	Makina	Kualifikim të personelit	Hapësira për ftohje dhe ngrirje	Investime tjera (specifiko ne çfarë)
€	€	€	€	€

Investimet e planifikuara për tre vitet e ardhshme 2021-2023

(Ju lutemi shkruani një vlerë të përafërt të investimeve në euro)

Tharëse	Makina	Kualifikim të personelit	Hapësira për ftohje dhe ngrirje	Investime tjera (specifiko ne çfarë)
€	€	€	€	€

7. Tregu 2020				8.		
Vlera totale e shitjeve €						
Vlera totale e shitjeve nga Eksporti €						
Vlera totale e shitjeve vendore €						
Eksport (%)						
Vendore (%)	%					
Organike (%)	%					
Konvencionale (%)	%					
Llojet e produkteve dhe sasia e eksportuar						
Produktet:	Sasia e 2020 (ton)	Shteti	Vlera (€)	PPJD (shëno me-x)	BMA (shëno me-x)	Fruta (shëno me-x)
Boronica	-					
	-					
-						
-						
-						
-						

Llojet e produkteve dhe sasia e shitur në tregun kosovar.						
Ju lutem specifikoj blerësit (tregtarë, marketet, konsumator final, apo tjetër)						
	Sasia e 2020 (ton)	Vlera (€)	Blerësi	PPJD (shëno me-x)	BMA (shëno me-x)	Fruta (shëno me-x)
Boronica						

9. Zgjerimi i kapaciteteve dhe potencialet për pesë vitet e ardhshme

A prisni rritje të eksportit në vlerë dhe sasi gjatë pesë viteve të ardhshme ? Po _____ Jo

Nëse po, ju lutem jepni informata shtesë se si planifikoni të arrini këto rritje?

Rritja e sasive të prodhimtarisë _____

Zhvillimi i produkteve të reja _____

Depërtimi në Tregje të reja _____

Përpunimi dhe rritja e vlerës së produkteve - prodhimi i produkteve finale për treg _____

Promovimi të prodhimeve tuaja në panaiet ndërkombëtare _____

9. Pritjet tuaja për Eksporti gjatë 5 viteve të ardhshme

	Në krahasim me 2020, si rrjedhojë e rritjes së kërkesës dhe/ose konkurrueshmërisë tuaj, gjatë 5 viteve në vijim, sa % pritni të rritet vëllimi(ton) dhe vlera (EUR) e eksportit	
	Vëllimi %	Vlera %
1. Rritje		
2. Ulje		
3. Nuk pres ndryshim		

10. Specifiko parashikimet tuaja në % për 5 vitet e ardhshme që ndërmarrja juaj planifikon të fokusohet (duke u bazuar në kërkesat e tregut)

Produkte Organike %	
Produkte konvencionale %	

11. Këtë rritje në eksport e pritni si rezultat (rrumbullakëso opsionet e aplikueshme):

1. Rritjes së kërkesës për produkte në tregje ndërkombëtare
2. Qasjes më të mirë në tregje të eksportit
3. Rritjes së produktivitetit (p.sh. përmes metodave të kultivimit/prodhimit ose makinerive/pajisjeve më të avancuara)
4. Përmirësim të kualitetit të produkteve
5. Përmirësim të certifikimit të cilësisë së produkteve
6. Tjetër (specifiko) _____

12. Sfidat që kompania juaj ballafaqohet (2019-2020) (vlerëso nga 1-5 – 1 sfide e vogël deri 5 sfide e madhe)

Mungesa e lëndës së parë	Vështirësitë në gjetjen e tregut	Mungesa e kapaciteteve përpunuese/deponuese	Mungesa e teknologjisë adekuate	Mungesa e marketingut të organizuar